

تنگ سروک

و یافته های تازه باستان شناسی

نوروزی جیبی

(عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامیه، مدیر عامل مرودشت)

محمد جواد جعفری

(کارشناس اداره کل اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان خراسان شمالی)

سرشناسه	: رجبی، نوروز، ۱۳۵۶-
عنوان و نام پدیدآور	: تنگ سروک بر اساس یافته های تازه ی باستان شناسی
مشخصات نشر	: تهران: هورمزد، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۴ص: مصور(بخشی رنگی)
شابک	: 978-600-6958-40-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیهای مختصر
یادداشت	: فهرستنویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شناسه افزوده	: جعفری، محمدجواد، ۱۳۶۰-
شناسه افزودنی	: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۲۰۳۹۲

اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد

تنگ سروک بر اساس یافته های تازه باستان شناسی

نویسندگان: نوروز رجبی، محمدجواد جعفری

ناشر: نشر هورمزد / چاپ نخست: ۱۳۹۵ / شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

شابک: ۸-۴۰-۶۹۵۸-۶۰۰-۹۷۸ بها: ۱۰۰۰۰۰ ریال

صاحب امتیاز: اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد

نشانی: یاسوج، بلوار مطهری، مجتمع ادارات

تلفنخانه: ۹-۳۳۴۳۳۴۷ کد پستی: ۷۵۹۱۶-۵۳۶۵۶ آدرس الکترونیکی: info@yasujchto.ir

نشر هورمزد: تهران، میدان انقلاب، خ جمالزاده جنوبی، پلاک ۷۸، واحد ۱۷ و ۱۹

تلفن: ۱۲۵۱۲۶ ۶۶ ۰۲۱ سامانه پیامکی: ۸۳۳۳ ۱۰۰۰

فهرست مطالب

۹	مقدمه
---	-------

فصل نخست

۱۳	جایگاه تنگ (دره سروک)
۱۳	نام گذاری تنگ سروک
۱۴	مالکیت تنگ سروک
۱۵	پیشینه تحقیقاتی و پژوهشی نقش برجسته تنگ سروک
۱۸	نحوه شماره گذاری سنگ ها، صحنه ها و نقوش در گذشته و حال

فصل دوم

۲۳	سنگ (نقشگاه) نخست
۲۳	جایگاه، ابعاد و اندازه
۲۳	صحنه الف (A)
۲۴	نقش اول
۲۴	کتیبه شماره اول
۲۴	نقش دوم
۲۵	صحنه ب (B)
۲۵	صحنه پ (P)
۲۶	سنگ دوم
۲۶	جایگاه، ابعاد و اندازه
۲۷	صحنه الف (A)
۲۷	نقوش اول و دوم
۲۸	نقوش سوم تا هشتم
۲۸	نقش نهم
۲۹	نقش دهم

۳۰	کتیبه‌های دوم و سوم
۳۱	صحنه ب (B)
۳۱	نقوش اول تا چهارم
۳۲	نقوش پنجم و ششم
۳۲	کتیبه چهارم
۳۲	صحنه ب (P)
۳۳	کتیبه پنجم
۳۴	صحنه ت (T)
۳۴	صحنه س (S)
۳۵	نقش اول
۳۵	نقش دوم
۳۶	نقوش سوم و چهارم
۳۷	کتیبه‌های ششم و هفتم
۳۷	صحنه ج (J)
۳۸	نقوش اول تا سوم
۳۹	سنگ سوم
۳۹	جایگاه، ابعاد و اندازه
۳۹	صحنه الف (A)
۴۰	نقش اول
۴۱	نقش دوم
۴۱	نقش سوم
۴۲	نقش چهارم
۴۲	نقوش ناقص در سمت راست صحنه
۴۳	سنگ چهارم
۴۳	جایگاه، ابعاد و اندازه
۴۳	صحنه الف (A)
۴۴	صحنه ب (B)

فصل سوم

درآمد	۴۷
سنگ اول	۴۹
راهنمایی و تشریفات	۴۹
سنگ دوم	۵۲
مراسم تاج گذاری در حضور بزرگان	۵۲
نبرد با حیوانات	۵۵
نبرد سواره با حیوان	۵۵
نبرد پیاده با حیوان	۵۶
حلقه ستانی تاج گیری	۵۷
سربازان ایستاده	۶۰
سنگ سوم	۶۰
جنگ سواران	۶۰
سنگ چهارم	۶۳
سربازان ایستاده و نگاهبان	۶۳
استراحت	۶۴
سنگ پنجم	۶۴
کتیبه ها	۶۵
الیمانی	۶۷
پی نوشت ها	۶۹

فصل چهارم: تصاویر و طرح ها

منابع پارسی	۱۱۵
منابع غیر پارسی	۱۱۷

فصل پنجم (پیوست)

نقش برجسته نویافته	۱۱۹
نقش برجسته نویافته	۱۲۱
نقوش کنده تفتنی	۱۲۳
راه سنگگفرش	۱۲۵
ابروی تنگ سروک	۱۲۸

۱۳۱.....	تختگاه تنگ سروك
۱۳۴.....	تپه دم تنگ سروك
۱۳۷.....	محوطه چال انجير (محوطه باختری تنگ سروك)
۱۴۰.....	كتیبه اسلامی محوطه چال انجير
۱۴۲.....	اشكفت دم تنگ سروك
۱۴۶.....	آسیاب های آبی چال انجير
۱۴۹.....	گورستان دهانه تنگ سروك
۱۵۱.....	استودان راکه (شماره ۱)
۱۵۲.....	استودان های شماره ۲
۱۵۶.....	استودان های شماره ۳
۱۵۷.....	استودان های شماره ۴
۱۶۰.....	استودان های شماره ۵
۱۶۳.....	استودان های شماره ۶
۱۶۴.....	استودان های شماره ۷
۱۶۶.....	استودان های شماره ۸
۱۶۸.....	استودان های شماره ۹
۱۶۹.....	استودان های شماره ۱۰
۱۷۱.....	استودان های شماره ۱۱
۱۷۳.....	استودان های شماره ۱۲
۱۸۰.....	استودان های شماره ۱۳
۱۸۲.....	استودان های شماره ۱۴
۱۸۴.....	استودان های شماره ۱۵

مقدمه

کتاب حاضر نتایج نزدیک به يك دهه پژوهش های باستان شناسی در تنگ سروك است که با بخش زیادی از آن ها با پشتیبانی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد انجام شد. تنگ سروك یکی از کلیدی ترین محوطه های الیمایی در مناطق کوهستانی است که به سبب دشواری و سختی دسترسی که دارد کمتر مورد توجه قرار گرفت. این محوطه که اکنون نگاره های الیمایی شمردنی می شود می تواند آگاهی ما از این دوره را افزایش دهد به ویژه آنکه در نزدیک ترین نقطه به مناطق در دسترس است. فصل های نخست تا سوم این نوشتار نتایج بخشی از پژوهش هایی هستند که تنها پیرامون نگاره کندهای تنگ سروك انجام شدند و فصل پیوست (چهارم) نتیجه بررسی روشمندی است که در سال ۱۳۸۷ در تنگ سروك صورت گرفت و آگاهی ما را نسبت به این محوطه کلیدی الیمایی افزان کرد. تاکنون تمامی پژوهش هایی که در تنگ سروك انجام شدند تنها بر اساس نگاره کنده (نقوش برجسته) بودند اما پژوهش حاضر از چندین جهت اهمیت دارد. نخست آنکه برای اولین بار داده هایی از نگاره کندها هم مورد توجه قرار گرفتند و چشم انداز تازه ای را پیش روی خواننده می گذارد. این مهم ذاتی ساخت کارکرد تنگ سروك از اهمیتی ویژه برخوردار است. دوم آنکه نگاره ای تازه در تنگ سروك یافت. بر مجموعه پیشین افزوده شد و مدارك آن در این نوشتار پیش روی خوانندگان محترم است. سوم آنکه درباره طرح هایی خطی از نگاره های تنگ سروك کشیده و برخی اشتباهات پژوهشگران پیشین بازبینی شد. تحقیقات بسیار دقیقی از اندازه و ابعاد صحنه ها، نگاره ها و ریزه کاری ها ارائه و در دسترس قرار گرفت. مستندنگاری نگاره های تنگ سروك به سبب روند رو به رشد ویرانی آن ها نکته ای کلیدی است که در اینجا مورد توجه بود و کوشیدیم به ویژه تصاویری درست و دقیق برداشت نماییم. امید می رود این نوشتار بتواند درك و فهم ما را از تنگ سروك و پادشاهی الیمایی افزایش دهد. چنانچه ایراد و ضعفی در آن دیده شود صرفاً متوجه نویسندگان است. خرسند خواهیم شد این ایرادها را به ما گوشزد نمایید.

این نوشتار مدیون حمایت‌های گاه‌وبیگاه اداره کل میراث فرهنگی استان کهگیلویه و بویراحمد در چند سال گذشته است. از مدیران و کارشناسان این اداره کل به سبب حمایت‌هایشان در این باره سپاسگزاریم. نیز از هموندان بررسی این محوطه آقایان قادر شیروانی، مصطفی داشاد، اکبر عزیزی، قاسم صدوقی و میثم شکری پور به سبب سخت‌کوشی‌شان در انجام کار سپاسگزاریم.

www.ketab.ir